

Universitat Politècnica de València
Excmo. y Mgfc. Sr. Rector
Camino de Vera, s/n
46022 València

=====
Ref. Queja nº 080184
=====

Assumpte: ús sexista del llenguatge.

Excm. i Mgfc. Sr. Rector,

La Sra. (...), en nom i representació de la Plataforma Feminista País Valencià, acudix a esta institució a fi de denunciar l'ús sexista del llenguatge que s'empra en la Universitat Politècnica de València, fet que es concreta en l'oferta que fa de les titulacions d'estudis de primer i segon cicle per al curs 2007-2008, ja que apareixen denominades solament amb la designació masculina ("arquitecte", "enginyer", "llicenciat", etc.); per evidenciar este fet adjunten còpia de la pàgina web de la Universitat en què es pot comprovar el fet denunciat en l'escrit.

D'altra banda, es queixen que, des de l'Àrea d'Informació, el seu director s'expressa en llenguatge sexista quan fa la invitació a unes jornades de portes obertes; per demostrar-ho adjunten una còpia de la circular esmentada, en què es pot comprovar que els termes emprats són: "alumnes", "pares", etc. per designar tant les alumnes com les mares.

Amb l'objectiu de contrastar estes afirmacions, i tot i que en l'expedient consten les ofertes de titulacions de carreres solament en masculí, publicades en la pàgina web, vam requerir que la Universitat ens explicara les raons o els motius que justificaven l'ús sexista del llenguatge emprat.

La Universitat Politècnica va contestar al segon requeriment urgent, el qual va tenir entrada en esta institució el dia 7 de maig de 2008.

Resposta de la Universitat Politècnica de València

(...) Així mateix, la *Guia d'Estudis del Sistema Universitari Valencià, Curs 2007-2008*, editada per la Conselleria d'Empresa, Universitat i Ciència, des de la pàgina 77 fins a la pàgina 185, ambdues inclusivament, en tots els títols universitaris empra les denominacions d'Arquitecte, Arquitecte Tècnic, Llicenciat, Enginyer, Enginyer Tècnic i Mestre. S'hi adjunta una còpia de les pàgines indicades de la guia esmentada.

Quant a la circular del director de l'Àrea d'Informació i en la difusió de les Jornades de Portes Obertes, us indiquem que el director delegat de Comunicació i Imatge ha revisat amb detall els escrits que us hi adjuntem, amb la col·laboració de les periodistes de l'Àrea d'Informació, de l'Àrea de Ràdio i Televisió i de la responsable del Gabinet de Relació amb els Mitjans de Comunicació de la UPV, sense que s'haja trobat cap paràgraf que pugua considerar-se que s'ha utilitzat llenguatge sexista.

Així mateix, s'hi adjunta la informació que quant al gènere inclou la Real Academia de la Lengua Española en la seua pàgina web, apartat "Preguntas más frecuentes", en el seu diccionari de dubtes.

Per tot això, entenem que s'ha actuat correctament, tant en la redacció d'aquests escrits, com en el cartell de titulacions. No obstant això, prenem nota del suggeriment de la Sra. (...), i procedirem en pròximes reedicions i documents futurs a tractar d'evitar qualsevol ús sexista del llenguatge, tal com s'ha fet en aquesta Universitat fins ara.

Doncs bé, si entrem en el fons de la queixa plantejada, veiem que és evident que la Universitat Politècnica empra el gènere masculí per a designar les titulacions acadèmiques que ofereix tant a homes com a dones, fet que destaca el protagonisme d'ells i oculta el de les dones.

Hem de tenir present que es realitza un ús sexista del llenguatge quan una persona, administració o institució emet missatges que, a causa de la seua forma, és a dir de les paraules triades o de la seua manera d'estructurar-les, o a causa del seu fons, resulta discriminatori per raó de sexe.

La situació desfavorable en què es troba la dona dins la societat és en gran manera per culpa de la discriminació que experimenta per raó de sexe; eixa desigualtat que té en la violència de gènere el seu màxim exponent.

La utilització sexista del llenguatge exclou les dones o, com a mínim, les silencia, en dificulta la identificació alhora que les invisibilitza i en fa un ús discriminatori i parcial, de manera que imposa barreres arbitràries i injustes al desenvolupament personal i col·lectiu. El fet de no anomenar comporta no respectar el dret fonamental a l'existència i la representació d'esta presència femenina en el llenguatge.

Cal esmentar el femení, distingir entre els alumnes i les alumnes, els enginyers i les enginyeres, els pares i les mares. Això no és una repetició, no és duplicar el llenguatge. Duplicar és fer una còpia igual que una altra i este no n'és el cas. La diferència sexual es troba donada, no és la llengua que la crea, per això el que ha de fer el llenguatge és reflectir-la.

La Universitat ens aporta un article en què es ressenya que el desdoblament és artificios i innecessari des del punt de vista lingüístic. Davant d'això hem de manifestar que esta institució no compartix este criteri, per les raons exposades abans i perquè, sobretot en este cas, hi ha altres fórmules si no vol fer-se el desdoblament. Tot i que és cert que quan es fa necessari, cal acudir a l'ús del desdoblament.

Existixen diversos manuals d'estil en què es recullen els termes per a un ús no sexista del llenguatge, entre d'altres, el *Manual de estilo del lenguaje administrativo*, publicat pel Ministeri d'Administracions Públiques en l'any 1977, el qual conté un capítol dedicat a l'ús no sexista del llenguatge administratiu. És a dir, s'estan fent esforços des de fa més de trenta anys per eradicar la discriminació i invisibilitat de les dones en l'àrea del llenguatge i, en este cas, del llenguatge administratiu que és exactament el que estem analitzant.

D'altra banda, s'ha aprofundit per part de la doctrina sobre el sexisme en el llenguatge; un dels seus màxims exponents a Espanya és Álvaro García Meseguer, professor i investigador del Consell Superior d'Investigacions Científiques, l'obra del qual és extensa i reflectix clarament el que significa utilitzar un llenguatge sexista.

La llengua en si mateixa no és sexista, però el seu ús fa que sí que ho siga.

El castellà i el valencià són llengües romàniques que tenen morfemes distintius de gènere per al femení i el masculí, per la qual cosa no s'entén que una institució com la universitat continue emprant el genèric masculí per a designar les dones.

Les normes gramaticals, en haver utilitzat el masculí referencial per als dos sexes, han esborrat la presència femenina, l'han dissimulada i l'han ocultada sota el masculí, és a dir, la força del llenguatge expressa la societat i també la condiona en limitar o promoure maneres de pensar, actuar i interpretar la realitat.

Els trets sexistes del llenguatge, és a dir, totes aquelles expressions del llenguatge i de la comunicació humana que invisibilitzen les dones i les subordinen, no s'adeqüen a la realitat social, que exigix l'equitat per a amb dós sexes i el reconeixement del que són les dones, el que fan i al que poden aspirar.

L'ús sexista de la llengua és el reflex d'una societat androcèntrica en què es valoren les capacitats i funcions dels homes i s'oculten i no es reconeixen les atribuïdes a les dones. Usar un llenguatge que no oculte ni denigre les dones, tenint en compte la perspectiva de gènere, és englobar a totes les persones, i en esta aposta guanyem totes i tots.

Al llarg de tot el segle XX, la incorporació creixent de les dones al món del treball és, en gran manera, conseqüència del seu accés al sistema educatiu, tant al nivell mitjà com al superior. Però tot i amb això, no hem aconseguit una visibilitat total de les dones en el llenguatge emprat en les universitats, i una prova d'això és la queixa que ens han presentat.

Tot i que les dones han obtingut títols universitaris que les capaciten per a exercir professions fins ara considerades “masculines” i, per tant, de més prestigi, hi ha hagut i continua havent-hi resistència a acceptar la forma femenina corresponent “metgessa”, “arquitectessa”, “enginyera”, etc. Esta resistència és la que manté la Universitat Politècnica, una institució que hauria de ser exemple, pel que representa, en l'ús no sexista de la llengua.

El sistema educatiu és un element clau per a superar la discriminació i fer efectiu el principi d'igualtat entre dones i homes. Les universitats han de ser transmissores d'estos valors.

La LOU estableix com a valors especials de la universitat la igualtat entre homes i dones. Amb la utilització del llenguatge sexista és clar i palés que s'està fent tot el contrari: perpetuar la discriminació entre ambdós sexes.

Volem significar que la discriminació que es manifesta a través de la llengua contravé el que hi ha establert en l'ordenament jurídic, concretament les normes següents.

L'art. 14 de la Constitució que consagra el principi de no-discriminació per raó de sexe.

L'art. 9.2 de la Constitució que obliga els poders públics a promoure les condicions perquè la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siga real i efectiva.

L'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana que consagra en el seu art. 10 el dret a la igualtat entre dones i homes en tots els àmbits de la societat.

La Llei 9/2003, de 2 d'abril, per a la igualtat entre dones i homes de la Comunitat Valenciana. Article 9. *Promoció en la universitat de la igualtat d'oportunitats.*

A este efecte, el Govern valencià haurà de finançar, en col·laboració amb les universitats valencianes, activitats anuals per a la promoció d'assignatures i projectes docents amb un enfocament de gènere.

La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes, i en concret els articles:

Art. 14. 11, quan estableix els criteris generals d'actuació dels poders públics (...) “La implantació d'un llenguatge no sexista en l'àmbit administratiu i el seu foment en la totalitat de les relacions socials, culturals i artístiques.”

Art. 24. Establix la integració del principi d'igualtat en la política d'educació. “Les administracions públiques hauran de garantir un igual dret a l'educació de dones i homes (...) mitjançant les actuacions següents (...) l'eliminació i el rebuig dels comportaments i continguts sexistes i dels estereotips que impliquen discriminació entre dones i homes, amb una consideració especial sobre això en els llibres de text i en el material educatiu.

Art. 28. 4. Establix que “En els projectes de l'àmbit de les tecnologies de la informació i la comunicació sufragats amb diners públics, caldrà garantir que el seu llenguatge i continguts no siguin sexistes.”

LO 6/2001, d'universitats, modificada per la LO 4/2007, de 12 d'abril de 2007, en concret en l'art. 46, quan estableix la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació per raó de sexe, diu en l'apartat j) literalment “Rebre un tracte no sexista”.

Les recomanacions per a un ús no sexista del llenguatge realitzades per la UNESCO i contingudes en les resolucions 14.1, aprovada per la Conferència General en la 24a reunió, i la Resolució 109, aprovada per la Conferència General en la 25a reunió.

Com també tots aquells pactes, tractats i convenis internacionals que reconeixen el dret a la igualtat entre dones i homes, especialment la Convenció de Nacions Unides sobre **“l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona de l'any 1979”**, quan estableix, entre d'altres, “l'eliminació de tot concepte estereotipat dels papers masculins i femenins en tots els nivells i ensenyaments”.

Així mateix, el **Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, realitzat a Nova York el 19 de desembre de l'any 1976**, que inclou entre les discriminacions “la prohibició de discriminació per raó de sexe.”

La universitat, com qualsevol altra institució, i potser amb més raó, ja que forma els i les professionals del futur, té l'obligació de realitzar els esforços necessaris a fi de contribuir a l'eradicació de la violència masclista que patixen les dones.

Conseqüentment amb tot el que hem exposat, volem indicar l'obligació legal que la Universitat Politècnica té d'utilitzar un llenguatge que no siga sexista, ja que la utilització en termes sexistes de les titulacions acadèmiques o qualsevol altre document en què es faça un ús sexista del llenguatge no és un fet més o menys discutible o interpretable, sinó que es tracta d'una actuació que infringix l'ordenament jurídic vigent.

D'acord amb tot el que hem exposat, de conformitat amb el que hi ha establert en l'art. 29, núm. 1, de la Llei de la Generalitat Valenciana 11/1988, de 26 de desembre, del Síndic de Greuges, esta institució RECOMANA A LA UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA, que, al més aviat possible, elimine de la seua pàgina web i dels seus documents oficials les ofertes de títols acadèmics en què s'empra el genèric masculí per a designar tant les dones com els homes. Sobretot, tenint en compte que existix, per a este cas, el genèric de "llicenciatura", "diplomatura", "enginyeria", etc. en les diverses disciplines.

Així mateix, que, d'ara endavant, no s'emeten o es distribuïsquen circulars o qualsevol document oficial en què es faça un ús sexista del llenguatge.

Cosa que se li comunica perquè en el termini màxim d'un mes ens informe si accepta esta recomanació o, si s'escau, que ens pose de manifest les raons que considere per a no acceptar-la, i això, d'acord amb el que hi ha previst en l'art. 29 de la Llei 11/1988, reguladora d'esta institució.

Perquè en prenga coneixement li fem saber, igualment, que a partir del mes següent a la data en què s'ha dictat la present resolució, serà inserida en la pàgina web de la institució.

Li agraiïm per endavant la remissió del preceptiu informe.

Atentament,

Emilia Caballero Álvarez
Síndica de Greuges e.f. de la Comunitat Valenciana